

ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА НОВИХ НАПОЇВ БРОДІННЯ

науковцями
досліджено консорціум
Medusomyces gisevii.
Одержано патент України

В.ПРИБИЛЬСЬКИЙ,
кандидат технічних наук
О.ВІТРЯК, аспірант
Український державний університет
харчових технологій
Ю.ГРИГОРОВ,
доктор медичних наук
НДІ геронтології АМН України
Н.КОВАЛЕНКО,
доктор біологічних наук
ІМВ НАН України

РИНОК НАПОЇВ, зокрема безалкогольних, нині дуже різноманітний. Однак через вміст у переважній більшості з них штучних інгредієнтів (ароматизатори, барвники, консерванти тощо) може виникнути загроза здоров'ю споживачів. Щоб уникнути цього, доцільно відроджувати традиційні та створювати нові напої виключно на натуральній сировині. Серед найбільш поширених і популярних значне місце належать напоям бродіння, технологія яких ґрунтується на використанні корисних для людини мікроорганізмів.

Досліджено, що в природі існує багато організмів мікробіологічного походження, корисних завдяки властивості продукувати біологічно активні речовини, зокрема антибіотичні. Відомо, наприклад, що в народній медицині для лікування туберкульозу здавна використовували кумис, а при шлунково-кишкових захворюваннях — напої типу кефіру. В результаті симбіозу молочнокислих бактерій і дріжджів у таких кисломолочних продуктах накопичується комплекс речовин, здатних позитивно впливати на організм хворих. Схожі властивості має також традиційний слов'янський напій — хлібний квас, технологія якого теж ґрунтується на використанні дріжджів і молочнокислих бактерій.

Дуже поширений у світі так званий чайний гриб, відомий більше двох тисячоріч як народний лікувальний засіб, особливо для людей похилого віку.

У наукових працях чайний гриб уперше описано 1913 року Г.Ліндау із зразка, представленого лікарем

Гізевіусом. Через те, що він мав медузоподібний вигляд, його було названо *Medusomyces gisevii*. Вагомий внесок у вивчення культури в 1910—1914 роках внесла А.А.Бачинська. Дослідження були присвячені питанням морфології і фізіології оцтовокислих бактерій, вперше приведено мікробіологічну характеристику культури *Medusomyces gisevii* як асоціації двох основних видів мікроорганізмів — оцтовокислих бактерій і дріжджів.

Відтоді дослідники не раз зверталися до вивчення культури *Medusomyces gisevii*. Спрощено життєдіяльність гриба зводиться до наступного. Дріжджі цієї культури зброджують прості вуглеводи, утворюючи етиловий спирт і діоксид вуглецю, а оцтовокислі бактерії окислюють спирт до оцтової кислоти.

У процесі життєдіяльності культури чайного гриба утворюються також ферменти, вітаміни (С, групи В та ін.), органічні кислоти (молочна, глюконова, койєва), амінокислоти та інші біологічно активні речовини.

Встановлено, що напій має багато лікувальних властивостей. У народній медицині його широко застосовують при різноманітних внутрішніх хворобах (шлунково-кишкових, захворюваннях печінки і жовчного міхура, коліті), для зняття головного болю та регулювання артеріального тиску й рівня холестерину в крові. Як антибіотичний засіб він знищує або затримує ріст патогенних мікроорганізмів. Істотна властивість напою з чайного гриба — здатність виводити з організму людини шкідливу сечову кислоту, яка утворюється в процесі обміну речовин. Крім того, його рекомендують вживати при застудних захворюваннях, зокрема, при катарі верхніх дихальних шляхів, гострих формах ангіни, хронічному тонзиліті тощо.

На жаль, незважаючи на важливість вивчення асоціації *Medusomyces gisevii*, наукові дослідження в даній галузі, починаючи з 60-х років нашого сторіччя, практично не проводились. Велике значення має проблема розробки промислової технології напоїв, одержаних з використанням цієї культури. Особливо це актуально для України, де на фоні низького рівня здоров'я населення різко скоротилось споживання традиційних напоїв бродіння. Тож виключно актуальним є проведення комплексу досліджень по вивченню культури *Medusomyces gisevii* з розробкою промислової технології напоїв на її основі.

З 1995 року в Українському державному університеті харчових технологій, разом з Інститутом мікробіології та вірусології НАН України та НДІ геронтології АМН України, в рамках комплексної програми відродження традиційних і створення нових напоїв з натуральної

сировини проводяться дослідження по розробці технології напою лікувально-профілактичного напрямку "Віталон". В основі її — використання асоціації *Medusomyces gisevii*.

Встановлено, що ця асоціація складається з неоднакових груп мікроорганізмів, тобто в різних зразках, за даними деяких авторів, не збігаються як склад дріжджів, так і склад оцтовокислих бактерій. Крім того, не визначено співвідношення клітин встановлених видів мікроорганізмів, що не дає змоги мати уявлення про досліджені зразки в цілому.

У зв'язку з цим було поставлено завдання дослідити мікробіологічний склад зразків культур з різних географічних регіонів. У результаті з'ясовано, що в досліджених зразках дріжджі представлені переважно родами *Zygosaccharomyces*, *Candida*, *Saccharomyces* та ін., а оцтовокислі бактерії — видами *Acetobacter xylinum*, *Bacterium xylenoides*, *Bacterium gluconicum* та іншими. Переважну кількість становили дріжджі *Zygosaccharomyces fermentati* та оцтовокислі бактерії *Acetobacter xylinum*.

Виділено та ідентифіковано консорціум мікроорганізмів *Medusomyces gisevii* V. Досліджено культурально-морфологічні та фізіолого-біохімічні властивості штамів *Zygosaccharomyces fermentati* V та *Acetobacter xylinum* V.

Складено паспорт консорціуму *Medusomyces gisevii* V. Згідно з паспортними даними консорціум має співвідношення клітин дріжджів та оцтовокислих бактерій 1:100. Культура росте при 25—30°C на рідкому вуглеводному середовищі (цукроза, фруктоза, глюкоза та ін.) за наявності азотного та фосфорного живлення. Культура зброджує глюкозу, галактозу, мальтозу, цукрозу, рафінозу; не зброджує лактозу, ксилозу, арабінозу; окислює етиловий спирт, сорбіт, оцтову, молочну, янтарну та яблучну кислоти. Утворює глюконову кислоту з глюкози. Культуру зберігають при температурі +4°C на піврідкому (0,3 % агар-агару) суслі. Пересів — раз у місяць.

На досліджений консорціум *M.gisevii* V одержано патент України.

До комплексу досліджень по вивченню культури входять такі завдання, вирішення яких планується закінчити найближчим часом:

розробка основної промислової технології напою "Віталон" на основі консорціуму *M.gisevii* V;

створення серії напоїв "Віталон" спрямованої лікувально-профілактичної дії з використанням різної рослинної (в т.ч. лікарської) сировини;

медико-біологічні дослідження нових напоїв.

ЗООП НЧ Харк. і нсрр.
пром-сбб

ВИРОБНИЦТВО: ДОСВІД І ПРОБЛЕМИ

45